

OBLIICI KREDITIRANJA I FINANCIRANJA MIKRO, MALIH I SREDNJIH PODUZETNIKA U POLJOPRIVREDI

Strbad, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:877421>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Martina Strbad, studentica

**OBLICI KREDITIRANJA I FINANCIRANJA MIKRO,
MALIH I SREDNJIH PODUZETNIKA U POLJOPRIVREDI**

Završni rad

Križevci, 2020.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Martina Strbad, studentica

**OBLICI KREDITIRANJA I FINANCIRANJA MIKRO,
MALIH I SREDNJIH PODUZETNIKA U POLJOPRIVREDI**

Završni rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. Dr.sc. Kristina Svržnjak, prof. v.š.,	- predsjednica Povjerenstva
2. Dr.sc. Silvije Jerčinović, v.pred.,	- mentor i član Povjerenstva
3. Dušanka Gajdić, univ.spec.oec., v.pred.,	- članica Povjerenstva

Križevci, 2020.

SARDŽAJ

1. UVOD	4
2. PREGLED LITERATURE	5
2.1. Osobitosti poljoprivrede	5
2.1.1. Biološki procesi	5
2.1.2. Prirodni uvjeti	6
2.1.3. Akumulativna sposobnost	7
2.1.4. Povrat uloženog kapitala	8
2.2. Institucije poljoprivrede Republike Hrvatske	8
2.3. Institucije i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzetnika	9
2.4 Modeli financiranja sredstvima Europske unije	10
2.4.1. ESIF zajmovi i krediti	11
2.4.2. Investicijski krediti	11
2.5. Modeli financiranja malih i srednjih poduzetnika	12
2.6. Subjekti poljoprivrednih financijskih instrumenata	12
2.7. Podjela financijskih instrumenata poljoprivrede prema kategorizacijama poduzetnika	13
3. METODA ISTRAŽIVANJA	16
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	17
4.1. Analiza financiranja u poljoprivredi u Republici Hrvatskoj	17
4.1.1. Financijski instrumenti poljoprivrede za razdoblje 1990. do 1999. godine - tranzicijsko razdoblje	17
4.1.2. Financijski instrumenti poljoprivrede za razdoblje od 2000. do 2004. godine ..	20
4.1.3. Financijski instrumenti u poljoprivredi za razdoblje 2004. do 2009. godine....	22
4.1.4. Financijski instrumenti u poljoprivredi od 2013. godine	24
5. ZAKLJUČAK	28
6. LITERATURA	30
SAŽETAK	33

1. UVOD

Poljoprivreda se bavi uzgojem biljaka, životinja i preradom primarnih resursa s ciljem proizvodnje proizvoda za prehrambene potrebe stanovništva. Proizvodnja hrane znači i opstanak čovječanstva. Početak proizvodnje hrane započela je ljudska zajednica neolitika i korjenito izmijenila način prehrane sa mesne prehrane na prehranu na biljnoj osnovi. Bila je to tada prirodna poljoprivredna proizvodnja, namijenjena samo poljoprivrednim proizvođačima. Porastom stanovništva raste i potreba za većom proizvodnjom hrane. U daljnjem povijesnom razvoju poljoprivredna je djelatnost davno prešla razinu samo akumulativnosti u nisko akumulativnu djelatnost. Ekonomskim rječnikom razdoblje tržišne poljoprivrede, prelazi u razdoblje agroindustrijskog razvoja. Proizvodnja hrane kao primarna djelatnost poljoprivrede u današnje vrijeme ne predstavlja samo višak proizvoda koji poljoprivrednik može prodati, niti se taj poljoprivrednik ostvarenim prihodom može financijski pokriti. Poljoprivredna proizvodnja traži ulaganja materijalnih sredstava kao investicijski pokretač i temelj opstanka. Oblici kreditiranja i financiranja poljoprivrede kao financijski instrumenti bitni su pokretači u razvitku poljoprivrede i predmet su ovoga završnog rada. Podrška su u savladavanju teškoća kojima se susreće moderna poljoprivredna djelatnost. Novi trendovi tržišne proizvodnje zahtijevaju promjene i prilagodbe za koje su potrebna financijska sredstva. Proučavanjem instrumenta financiranja u poljoprivredi traže se najpovoljnija rješenja za ulaganje u poljoprivredu, oblici i uvjeti financiranja, koje vrste ulaganja postoje u ponudi, kako su se povijesno razvijala i što znače za poljoprivrednike i samu poljoprivredu. Cilj završnog rada je istražiti mogućnosti financiranja u poljoprivredi. Svrha završnog rada je upoznati postojeće izvore financiranja i kreditiranja za mikro, male i srednje poduzetnike u poljoprivredi, iz kojih izvora i na koje načine mogu doći do novčanih sredstava za svoju poljoprivrednu proizvodnju.

2. PREGLED LITERATURE

Temeljni pristup temi ovoga rada je područje poljoprivrede, njene prirodne zakonitosti ali i pravila koje čovjek želi i može ugraditi sa ciljem napretka. Unaprijediti jednu gospodarsku djelatnost upoznati je kroz neke druge oblike znanosti. U ovome se radu radi o ekonomskoj znanosti koja proučava bazne promjene svake gospodarske djelatnosti i zato treba pojasniti neko osnovne pojmove kao što je kapital, osnovno sredstvo za rad, krediti, poticaj, potpora. *“Kapital u poslovnoj ekonomiji znači vlastita imovina jednoga poduzeća”* (Habek 2007). *“Osnovna sredstva za rad, dijelovi su sredstva za primarnu proizvodnju, koja se tijekom proizvodnje ne troše već se koriste u dužem periodu proizvodnje, a to su: dugogodišnji nasadi, obradiva površina, uređaji za navodnjavanje”* (Vrančić, 1978). *“Kredit je ustupanje novčanih sredstava, roba ili usluga na dug što je izraženo u imovinsko-pravnom odnosu između vjerovnika i dužnika”* (Katunarić, 1981). *“Poticaj je oblik interveniranja države koja transferira sredstva određenom dijelu gospodarstva u cilju poticaja poljoprivredne aktivnosti”* (Petrač, 2002). *“Državna potpora predstavlja oblik intervencije gdje država transferira sredstva određenom dijelu gospodarstva ili pojedinom poljoprivrednom subjektu u cilju poticaja poljoprivredne aktivnosti”* (Grahovac, 2003). *“Kratkoročni kredit po duljini trajanja kredit se odobrava s rokom do jedne godine s namjenom za tekuće potrebe proizvodnje i prometa tražioca kredita”* (Katunarić, 1981) *“Dugoročni kredit po duljini trajanja, kredit se odobrava s rokom duljim od 10 godina za financiranje investicija.”* (Katunarić, 1981).

2.1. Osobitosti poljoprivrede

Nasuprot pravilima ekonomije u poljoprivrednoj djelatnosti, ne smije se zanemariti posebnosti same poljoprivrede. Posebnosti poljoprivrede mogu prouzročiti teškoće u njenom organiziranju i vremenskom planiranju. Te osobitosti su: *“biološki karakter biljne i stočarske proizvodnje koji uzrokuje sporiji obrt kapitala, utjecaj klimatskih prilika na opseg proizvodnje, niska akumulativna sposobnost poljoprivrede, razdoblje povrata uloženog kapitala je duže nego u ostalim gospodarskim djelatnostima”* (Bačić, 1995.)

2.1.1. Biološki procesi

Svaka od ovih posebnost poljoprivrede može biti kategorija za financiranje. Biološki karakter biljaka i stočarski karakter proizvodnje gdje se ciklus odvija kroz vremenski

prirodni proces, od izgradnje voćnjaka do ploda ili u stočarskoj proizvodnji reproduksijski ciklus traži financijska sredstva trajnog obrtnog karaktera. Radi se o obrtnim sredstvima koja se neprestano upotrebljavaju u poslovnom ciklusu, a financiraju se dugoročnim kreditima za financiranje trajnih obrtnih sredstava (financiranje ciklusa poljoprivredne proizvodnje, financiranje budućih nasada, financiranje kupnje zemljišta). Ovdje treba naglasiti da poljoprivredna djelatnost za obrtni kapital ima robu koja se pretvara u novac tek razmjennom na tržištu. Ne samo da je potreban protok vremena za urod, nego se prihod od uroda ostvaruje tek na tržištu. Od okolnosti koje vladaju na tržištu zavisi hoće li se uopće ili u kojoj mjeri u razmjeni realizirati vrijednost koja je stvorena u proizvodnji. Možemo zaključiti da u poljoprivrednoj djelatnosti obrtni kapital ne može biti jedini izvor financiranja, da je taj izvor neizvjestan i spor u obrtu. *“U robnoj proizvodnji obrt kapitala ima kretanje kroz dvije domene, domene proizvodnje i domene prometa. Vrijeme obrta kapitala je zbroj vremena proizvodnje i vremena prometa“* (Lang, 1972). Vrijeme proizvodnje predstavlja vrijeme koje je potrebno u poljoprivrednoj grani proizvodnje da se proizvede novi proizvod. Međutim ovoj grani privrede svojstveno je da je zemljište osnovni element proizvodnje i istodobno predstavlja sredstvo za rad i predmet rada. Kako sredstvo za proizvodnju sudjeluje u stvaranju upotrebne vrijednosti, onda se javlja potreba dužeg vremena proizvodnje novog proizvoda (sazrijevanje plodova). Znači, možemo naglasiti da se vrijeme proizvodnje ne poklapa s vremenom rada, što u ekonomskoj znanosti znači da je obrtni period kapitala u poljoprivredi dulji što je vrijeme proizvodnje dulje od vremena rada. Postoje mogućnosti skraćivanja vremena rada u poljoprivrednoj proizvodnji agrotehničkim napretkom kao što su upotreba različitih kemijskih sredstava, gnojidba, selekcija sjemena, višom kvalifikacijom proizvođača.

2.1.2. Prirodni uvjeti

Poljoprivredna djelatnost zavisna je od prirodnih uvjeta (plodnost zemljišta, klima, svojstva biljaka i životinja) koji mogu utjecati na količinu i kvalitetu proizvodnje poljoprivrednih proizvoda. Prirodni uvjeti u poljoprivrednoj proizvodnji mogu diktirati potrebu i oblik financiranja kao što je kupnja i uređenje zemljišta, izgradnja navodnjavanja, odvodnje, nabavka opreme za prevladavanje i ublažavanje prirodnih nepogoda (zaštite od tuče, mraza). Nasuprot prirodnim uvjetima poljoprivredna djelatnost se može odvijati i pod umjetno stvorenim uvjetima, ali za takvu proizvodnju financijska ulaganja su puno veća i cijena takvih proizvoda nije masovna. Od prirodnih uvjeta veliku ulogu ima zemljište kao osnovno sredstvo u poljoprivredi. Poljoprivredno zemljište ima svoje karakteristike. Produktivnost

zemljišta može biti ograničena ako u proizvodnoj strukturi prevladavaju kulture niske vrijednosti. Treba brinuti i o zdravlju tla, spriječiti degradaciju tla i održati produktivnost obradivog zemljišta. Zbog ograničenosti stvaranja novog poljoprivrednog zemljišta (kao što se otvaraju nove tvornice) poljoprivredna se proizvodnja može odvijati samo na određenom teritoriju definirano prostornim planiranjem, politikom korištenja zemljišta, nejasnim pravilima o kategorizaciji zemljišta, ograničenjem vlasništva.

2.1.3. Akumulativna sposobnost

“Akumulativna sposobnost je nagomilavanje novo stvorene vrijednosti u jedinici vremena“ (Lang, 1972). Za poljoprivrednu djelatnost svojstvena je vrlo niska sposobnost akumulacije jer ovisi o urodu i prihodu. Akumulativni višak u poljoprivredi obično se upotrebljava za proširenje i povećanje proizvodnje ili za ulaganje u novu proizvodnju. Rezultati akumulativne sposobnosti u poljoprivredi izražava se kroz samo financiranje, tj. vlastitim novčanim sredstvima ostvarenim u poljoprivrednoj proizvodnji ulagati u daljnji razvitak i obnovu poljoprivredne djelatnosti kako bi se ostvarila dobit veća od ulaganja. Međutim, u poljoprivredi se često ostvareni višak vrijednosti ne koristi u ulaganja jer je mali ili ga uopće nema ili se koristi za vlastitu potrošnju. Od oblika financiranja ovdje dobro mogu poslužiti potpore dohotku poljoprivrednika kako bi se povećala produktivnost na poljoprivrednim gospodarstvima. Kada se akumulativni višak u poljoprivredi upotrebljava za osnivanje novog poduzeća, a nije dovoljan pogodni instrumenti financiranja poljoprivrednim poduzetnicima su krediti za nove investicije.

2.1.4. Povrat uloženog kapitala

“Kapital može biti uloženi (uplaćeni) kojega poduzetnik ulaže u gospodarsku djelatnost i zarađeni kapital. Zarađeni kapital ili ostvarena zarada rezultat je profitabilnog poslovanja jednog poduzetnika“ (Habek, 2007). Jedan od važnih obilježja poljoprivredne proizvodnje je spor obrt kapitala. Poljoprivredni temeljni kapital (zemlja) i inovacije su pokretači povećanja učinka rada u poljoprivredi. Danas je zapravo u našoj poljoprivredi produktivnost rada niska (20% niža u odnosu na Europsku Uniju) i u vremenu velikih neizvjesnosti, nesigurnosti i tržišnih rizika, vrlo je niska stopa stvaranja kapitala. Zato je potrebno veće ulaganje bilo iz javnih ili privatnih izvora instrumenata financiranja u poljoprivredu koji dovodi do produktivnog kapitala i pokreće produktivnost rada u poljoprivredi. Spori obrt kapitala zapravo je prepreka interesu za financiranje u poljoprivredi.

2.2. Institucije poljoprivrede Republike Hrvatske

Za provedbu nacionalne poljoprivredne politike usklađene sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske Unije odgovorne su sljedeće institucije: Ministarstvo poljoprivrede¹, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju², Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (HAPIH)³. Ministarstvo poljoprivrede državno je tijelo Republike Hrvatske koje obavlja poslove sa područja poljoprivrede, šumarstva, ruralnog razvoja, gospodarenja i raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem, poljoprivrednu politiku, tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi. Provodi mjere poticajne politike u poljoprivredi i prilagođuje ih mjerilima Svjetske trgovinske organizacije. Usklađuje hrvatsku poljoprivrednu politiku i politiku ruralnog razvoja s politikama Europske Unije koja se odnosi na poljoprivredu, prehranu, ruralni razvoj i ribarstvo, provodi projekte iz fondova i programa Europske Unije. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju je javno tijelo nadležno za operativnu provedbu mjera izravne potpore, mjera ruralnog razvoja, mjere za pomorstvo i ribarstvo, mjere zajedničke organizacije tržišta, vođenje upisnika i registra, obrađuje i kontrolira izravna plaćanja poljoprivrednicima. U koordinaciji s Ministarstvom poljoprivrede provodi mjere Zajedničke poljoprivredne politike koje se financiraju iz državnog proračuna Republike Hrvatske i proračuna Europske Unije. Agencija za plaćanje dio je sustava kontrole i upravljanja Europskog fonda za jamstvo u poljoprivredi gdje se financiraju mjere izravne potpore i mjere zajedničke organizacije

¹ <https://poljoprivreda.gov.hr/>

² <https://www.apprrr.hr/>

³ <https://www.hapih.hr/>

tržišta, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj iz kojeg se financiraju mjere ruralnog razvoja. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (HAPIH) je pravna osoba čiji je način rada i ustroj definiran Zakonom o Hrvatskoj agenciji za poljoprivredu i hranu (NN 111/18⁴), a prava i dužnosti osnivača obavlja Ministarstvo poljoprivrede. Osnivač agencije je Vlada Republike Hrvatske, a sredstva za rad osigurana su iz Državnog proračuna Republike Hrvatske. Sjedište HAPIH-a je u Osijeku. Strateški ciljevi Agencije su: znanstveno-stručna djelatnost, proizvodno-komercijalna djelatnost, racionalizacija troškova, edukacija, poljoprivredna politika, legislativa, promocija hrvatskih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, unapređenje infrastrukture.

2.3. Institucije i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzetnika

Za razvitak i rast malih i srednjih poduzetnika bitna su sredstva financiranja koja bi trebala biti dostupna i prepoznatljiva za njihovo poslovanje. Zakonska regulativa u Republici Hrvatskoj malo i srednje poduzeće definira Zakonom o poticaju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13⁵) te Zakonom o računovodstvu (NN 134/15⁶). Nacionalna zakonska regulativa definiranja malih i srednjih poduzeća usklađena je sa zakonima Europske Unije. U Republici Hrvatskoj institucije koje sudjeluju u izgradnji, donošenju programa i financijskoj pomoći za sektor malih i srednjih poduzeća su: Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, Jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)⁷, Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR⁸). Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta provodi razvojnu politiku hrvatskog gospodarstva, njeno poboljšanje konkurentnosti, mjere gospodarske politike razvoja mikro, malog i srednjeg poduzetništva, promiče stvaralaštvo u industriji i trgovini kako bi se razvila konkurentnost u Republici Hrvatskoj. Jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave imaju pravo na izradu vlastitih planova i programa, pripremaju informacijsko-dokumentacijske podloge za pripremu strateških akata, predlažu razvojne projekte, prate, analiziraju i izvještavaju o provedbi projekata i poticajnih mjera iz svog djelokruga. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) orijentirana je na pružanje podrške poduzetnicima kroz sve

⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_111_2142.html

⁵ <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva>

⁶ <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu>

⁷ <https://hamagbicro.hr>

⁸ <https://www.hbor.hr/>

faze njihovog poslovanja tj. od istraživanja i razvoja ideje pa do plasiranja proizvoda na tržište. Svojim poslovanjem potiču malo gospodarstvo i razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj. Poticanje se odnosi na osnivanje i razvoj malog poduzetnika, poticanje ulaganja u malo gospodarstvo, financiranje poslovanja kreditiranjem i davanjem jamstva subjektima malog gospodarstva za odobrenje kredita, kao i davanje potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremene tehnologije. Financijsku potporu ova Agencija pruža i inovativnim i tehnološki usmjerenim tvrtkama u Hrvatskoj. Djelatnost HAMAG-BICRO-a u nadležnosti je Ministarstva poduzetništva i obrta. Uslugu kredita koje nudi ova Agencija namijenjena je početnicima, subjektima tek u osnivanju poduzeća kao i aktivnim subjektima koji se već nalaze na tržištu. U realizaciji projekata za male i srednje poduzetnike pronalazi izvore financiranja u suradnji s drugim kreditno-jamstvenim institucijama kao što je Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) i druge poslovne banke. Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske s osnovnom zadaćom poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. Kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, poslovnim savjetovanjem, ostvaruje poduzetničke ideje s ciljem razvitka hrvatskog gospodarstva. HBOR financira prihvatljive i neprihvatljive troškove projekata, nudi mogućnosti direktnog kreditiranja i kreditiranja preko poslovnih banaka. Banka nudi kreditiranje EU projekata privatnog sektora, EU projekata ruralnog razvoja, ribarstva i vinske omotnice i kreditiranje EU projekata javnog sektora.

2.4 Modeli financiranja sredstvima Europske unije

Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF) instrumenti su financiranja gdje su sredstva građana Europske Unije. Temeljem pravila i procedura iz fonda se dodjeljuju sredstva za financiranje različitih projekata. Pet je fondova: Kohezijski fond, Europski fond za regionalne razvoj, Europski socijalni fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Upravljačko nacionalno tijelo Republike Hrvatske za upravljanje Europskih fondova je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije. U provedbi ovih financijskih instrumenata sudjeluju Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, Hrvatska banka za obnovu i razvitak i poslovne banke. Treba naznačiti da se radi o bespovratnim sredstvima namijenjeni pokrivanju troškova projekta. Krediti za poduzetnike iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF)⁹

⁹ ESIF zajam – sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova i gdje u proračunskom razdoblju 2014-2020. Hrvatska raspolaže sa preko 10 milijardi EUR-a bespovratnih sredstava

namijenjeni su početnicima i aktivnim poduzetnicima iz sektora mikro malog i srednjeg poduzetništva. Kamata ovoga zajma se kreće od 0,1% do 1% uz početak od godine dana, uz fiksnu kamatu i bez valutnog rizika. ESIF zajmovi obuhvaćaju dva investicijska programa (mikro do 25.000,00 EUR-a i mali do 50.000,00 EUR-a) i jedan program za obrtna sredstva do 25.000,00 EUR-a. Zajam je isključivo namjenski i služi za buduće nove investicije. Uglavnom se koristi za ulaganje u osnovna sredstva (nekretnine, opremu, uređaje, strojeve, alate) i ovaj zajam se može rasporediti (tzv. alocirati) 30% iznosa zajma u obrtna sredstva, a minimum 70% mora biti raspoređeno za osnovna sredstva za rad.

2.4.1. ESIF zajmovi i krediti

ESIF zajmovi za ruralni razvoj je financijski instrument Mikro i Mali zajmovi za ruralni razvoj namijenjeni su za subjekte malog gospodarstva, a sredstva su sufinancirana od Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Ovo je financijski instrument subjektima malog gospodarstva u poljoprivrednom, prerađivačkom i šumarskom sektoru. Programom su osigurani najpovoljniji krediti poljoprivrednicima, prerađivačima poljoprivrednih proizvoda, povoljnijih od bankarskog sektora i to u sklopu restrukturiranja, modernizacije i povećanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstva, korištenje obnovljivih izvora energije, zbrinjavanje stajskog gnojiva u cilju štetnog utjecaja na okoliš, povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima, razvoj nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnim područjima.¹⁰

2.4.2. Investicijski krediti

Investicije privatnog sektora je kredit namijenjen trgovačkom društvu, obrtnicima, fizičkim osobama samostalne djelatnosti i obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zadrugama i ustanovama. Nije ograničen iznos kredita ali zavisi od strukture ulaganja i raspoloživim izvorima financiranja putem HBOR-a. Investicijski krediti za ruralni razvoj namijenjen je poljoprivrednicima i prerađivačima poljoprivrednih proizvoda i subjektima sektora šumarstva. Kreditiranje je isključivo preko poslovnih banka. Ostali krediti za poduzetnike u ponudi su preko HBOR-a.¹¹

¹⁰ https://www.hbor.hr/kreditni_program/esif-krediti-za-rast-i-razvoj/

¹¹ https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicijski-krediti-za-ruralni-razvoj

2.5. Modeli financiranja malih i srednjih poduzetnika

Male i srednje poduzetništvo uvijek se promatra s pozicije koliko pridonose državi i kolika je to korist. Ovdje treba proučavati s gledišta malog i srednjeg poduzetništva (MSP), što se pruža MSP-u kako bi ostvario očekivano. To se može provesti kroz porezne olakšice, korištenje jedinstvenog tržišta i pristup povoljnim financijskim instrumentima. Prvi izvor financiranja malog poduzetnika je osnivački ulog, vlastitih sredstava i temeljni je kapital poduzeća. Mali i srednji poduzetnik izvore sredstava pronalazi putem banaka ili drugih financijskih institucija. Ponuda bankarskih kredita za MSP sektor vrlo je bogata. Bankarski sektor osmislio je i ponudio različite vrste kredita namijenjene MSP-u za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, investicije, kredite za turističke usluge, kredite za početnike, kredite za inovacije, kredite za žene poduzetnice. Sve komercijalne banke i HBOR kreditnim linijama pomažu u financiranju. U financiranju MSP-a sudjeluju i međunarodne financijske institucije kao Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Europski investicijski fond (EIF). Bankarski je sustav dobro razradio i kredite za MSP sektor i kroz ESIF fondove, isto je tako osmislio financiranje dugoročnim zajmovima, a kratkoročno financiranje su krediti poslovnog ulaganja. Poduzetnik između različitih vrsta bankarskih kredita može pored trgovačkog kredita izabrati leasing i faktoring. Leasing je prihvatljiv instrument financiranja za mala i srednja poduzeća jer daje mogućnost poduzeću da gotovinu može trošiti za tekuće potrebe umjesto na opremu ili na financiranje imovine. Faktoring je oblik kratkoročnog financiranja na temelju otkupa nedospjelih potraživanja, a otkup potraživanja ima rok dospijeca 120 dana. To je financiranje robnih potraživanja. MSP u velikoj ponudi financijskih instrumenata financiranja donosi odluku o načinu financiranja. Da li zbog slabe informiranosti ili same poslovne odluke poduzetnika o odabiru izvora financijskih sredstava nema veliki odaziv na korištenje kredita. Treba uzeti u obzir i uvjete kredita koji mogu uzrokovati gubitak radnog mjesta.

2.6. Subjekti poljoprivrednih financijskih instrumenata

Subjekt u poljoprivredi je poljoprivrednik odnosno poduzetnik koji obavlja poslove s područja poljoprivredne djelatnosti. Definicija poljoprivrednika nalazi se u Zakonu o poljoprivredi RH (NN 118/18, 42/20)¹² kao fizička osoba koja obavlja poslove u poljoprivredi. Poljoprivrednik obavlja svoju djelatnost u nekoj organizacijskoj strukturi, a

¹² <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi>

temeljem te organizacijske strukture i dodatnih pokazatelja poljoprivrednike možemo razvrstavati u različite kategorije poduzetnika. Kategorije po kojima su razvrstani poljoprivredni poduzetnici ovisi o rezultatima njihovog poslovanja odnosno od računovodstveno-knjigovodstvene analize poslovanja (ukupna aktiva, prihodi i prosječan broj radnika). Prema tome poduzetnici mogu biti:

1. Mikro poduzetnici: ovu kategoriju čine poduzetnici čiji je godišnji promet (godišnja bilanca) do 5,2 milijuna kuna, a prosječan broj zaposlenih radnika je 10 tijekom godine.
2. Mali poduzetnici: ostvaruju godišnji prihod od 60 milijuna kuna, a zapošljavaju 50 radnika tijekom poslovne godine.
3. Srednji poduzetnici: ostvaruju prihod na godišnjoj razini od 300 milijuna kuna s prosječnim brojem radnika 250 kroz poslovnu godinu.
4. Veliki poduzetnici: kategorija je poduzetnika koji svojim godišnjim prihodom ostvaruju iznad 300 milijuna kuna i brojem zaposlenih prelaze preko 250 radnika kroz poslovnu godinu.

U poljoprivrednoj djelatnosti susrećemo još jedan organizacijski oblik, koji ima svoju ekonomsku veličinu gospodarstva a to je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) gdje je subjekt poljoprivredne djelatnosti fizička osoba koja stvara dohodak samostalno koristeći vlastite resurse i vještine svojih članova obitelji.

2.7. Podjela financijskih instrumenata poljoprivrede prema kategorizacijama poduzetnika

Poljoprivrednom poduzetniku nabavka financijskih sredstava prihvatljiva je ako je povoljna i s dužim rokom otplate. Temeljem kategorizacije poduzetnika i ponuđenih oblika financiranja postoji:

1. Mikro zajam za ruralni razvoj: zajam je namijenjen mikro i malim subjektima gospodarstva, sufinancirani su iz sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Namjena zajma je investiranje u materijalnu i nematerijalnu imovinu i u obrtna sredstva do iznosa zajma od 1.000-25.000 EUR-a u protuvrijednosti u kunama, kamatna stopa je 0,5%, a ako se radi o mljekarskom sektoru kamata iznosi 0,1%. Rok otplate je 5 godina s počekom do 12 mjeseci.

2. Mikro zajam za obrtna sredstva za ruralni razvoj namijenjeni su mikro i malim subjektima malog gospodarstva. Sredstva zajma su iz Programa ruralnog razvoja, dok je iznos zajma od 1.000 do 25.000 EUR, kamatnom stopom 0,5%. Rok otplate do 3 godine i početak od 12 mjeseci.
3. Mali zajmovi za ruralni razvoj namijenjeni su mikro, mali i srednjim subjektima malog gospodarstva, a prema mjerama Programa ruralnog razvoja, iznos zajma je od 25.000 do 50.000 EUR-a, s kamatnom stopom 0,1% i 0,25%, s počekom od 12 mjeseci i otplatom od 10 godina. Namjena zajma je za osnovna sredstva ili obrtna sredstva do maksimalno 30% iznosa zajma
4. Pojedinačna jamstva za ruralni razvoj namijenjena su mikro, mali i srednjim subjektima gospodarstva u poljoprivredi, prerađivačkom i šumarskom sektoru, omogućava jamstvo za pokriće dijela glavnice kredita ili leasinga. Maksimalni iznos jamstva je 1.300.000 EUR-a, dok je maksimalna stopa jamstva do 70%, do 80% za mlade poljoprivrednike i mljekarski sektor, minimalno trajanje jamstva 12 mjeseci, a maksimalno trajanje 15 godina. Namjena kredita za koje se izdaje jamstvo su osnovna i povezana obrtna sredstva.
5. Investicijski krediti za ruralni razvoj su sredstva iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj i sredstva doprinosa financijskih posrednika (poslovnih banaka), namijenjen za veća ulaganja poljoprivrednicima i prerađivačima poljoprivrednih proizvoda i šumarskom sektoru. Namjena kredita je ulaganje u dugotrajnu materijalnu i nematerijalnu imovinu, najvišim iznosom kredita 1 milion EUR-a, rok otplate 15 godina, uključivši 3 godine počeka.
6. Obrtna sredstva za ruralni razvoj financiraju obrtna sredstva za neometano odvijanje procesa proizvodnje i financiranje tekućeg poslovanja za poljoprivrednike i prerađivače poljoprivrednih proizvoda i subjekte sektora šumarstva pogođeni pandemijom koronavirusa (COVID-19), naglasak ovoga financijskog instrumenta je niža cijena kredita, kroz nisku kamatu, nema naknade obrade kredita, smanjen zahtjev za instrumentima osiguranja i financiranje cjelokupnog iznosa potrebnih obrtnih sredstava. Najniži iznos kredita je 190.000 HRK dok je najviši iznos kredita 1.520.000 HRK. Rok otplate do 5 godina s fiksnom kamatnom stopom od 0,5% godišnje.
7. Poticaji su instrument financiranja u poljoprivredi i regulirani su Zakonom o poljoprivredi i Zakonom o izravnim plaćanjima i danas se zovu izravna plaćanja. Namijenjeni su poljoprivredniku koji ima OPG, obrt, malom i srednjem

poduzetniku. Uvjet za ostvarenje poticaja je minimalna površina koju je potrebno prijaviti kako bi se ostvarilo pravo na plaćanje i iznosi jedan hektar obradive površina i ujedno je osnovica izračuna za plaćanje. Postoje četiri vrste potpore: izravno plaćanje, zeleno plaćanje, preraspodijeljeno plaćanje i poticaj za mlade poljoprivrednike. Zeleno plaćanje je instrument financiranja gdje poljoprivrednici s više od 15 hektara na gospodarstvu moraju imati minimalno 5% eko površine, a pravo na ovo plaćanje poljoprivrednik stječe korištenjem zelene gnojidbe. Slijedeća vrsta izravnog plaćanja je preraspodijeljeno plaćanje gdje poljoprivrednik koji ima više od 20 hektara zemljišta dobiva iznos samo za prvih 20 hektara, a za ostala površine se ne računa plaćanje. Posljednja vrsta izravnog plaćanja je poticaj za mlade poljoprivrednike, a to su svi mlađi od 40 godina koji su nositelji svojih gospodarstva kraće od 5 godina. Oni imaju pravo na dodatne poticaje 5 godina od onoga datuma kada su postali nositelji. Iznosi koji se isplaćuju ne ovise o vrsti kulture. Iznos poticaja se počinje razlikovati po obliku proizvodnje i zove se proizvedeno vezana plaćanja što znači s povećanjem broja površina, jedinični iznos potpore se smanjuje (što je veći broj hektara voćnjaka, iznos za svaki hektar je manji).

3. METODA ISTRAŽIVANJA

Za potrebe ovog rada korišteni su sekundarni podaci u obliku knjiga, časopisa, zakoni i različiti dokumenti službenih institucija koje se bave financiranjem gospodarskog sektora u Republici Hrvatskoj. U radu su korišteni dokumenti sa središnjeg državnog portala Ministarstva poljoprivrede, to su: financijski dokumenti, državne potpore, izvješća, zakoni i pravilnici. Sa internetskih stranica Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) i Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO), korištena su izvješća i programi financiranja, sa Europskog strukturnog i investicijskog fonda uzeta su izvješća o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske Unije. U opisu svrhe i postavljenog cilja istraživanja korištene su metode analize i sinteze, te povijesna metoda. U radu su korištene metode analize na način da se kao jedinica analize uzima instrument financiranja u poljoprivrednom okruženju. Jedinica analize promatrana je kroz prirodna obilježja same poljoprivrede, zatim je promatrana kroz vremensko razdoblje i na kraju kroz same vrste instrumenta financiranja.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

4.1. Analiza financiranja u poljoprivredi u Republici Hrvatskoj

Financiranje poljoprivrede podložno je vremensko-društvenim promjenama i mogućnostima razdoblja u kojem djeluje. Sagledavajući povijesni razvitak nastanka Republike Hrvatske poljoprivreda se morala prilagođavati i mijenjati novo nastaloj situaciji. Razvitkom nove države trebalo je razraditi strategiju i opći smjer razvitka poljoprivredne politike. Osnovne kategorije koje su izazvale velike promjene i definirale vremensko razdoblje za poljoprivredu bile su: ekonomsko-društvene promjene, pretvorba i privatizacija, ratne okolnosti, pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO)¹³ i pristupanje Europskoj Uniji. Možemo govoriti o razdoblju od nastanka Republike Hrvatske točnije od 1990. do 1999., razdoblje od 2000.do 2004. političkih promjena RH, razdoblju od 2004. do 2013. godine kada je Republika Hrvatska kandidatkinja za članstvo u Europskoj Uniji i razdoblje od srpnja 2013.godine kada ulaskom u Europsku Uniju Republika Hrvatska postaje punopravna članica. S obzirom na naglasak na promjene u zakonskoj regulativi poljoprivrede, koje utječu na financiranje, možemo sagledati sljedeća razdoblja; 1995. godina kada je usvojena prva Strategija razvitka hrvatske poljoprivrede (razdoblje 1995.-2000.), 2001. godina kada je donesen prvi Zakon o poljoprivredi (2001.-2004.), 2005. godina kada su započeli pregovori s Europskom unijom (razdoblje 2005.-2008.) i 2009. godina kada se državna potpora „dijele“ od proizvodnih količina (razdoblje 2009.-2013.)¹⁴.

4.1.1. Financijski instrumenti poljoprivrede za razdoblje 1990. do 1999. godine - tranzicijsko razdoblje

Za tranzicijski razdoblje kako se naziva razdoblje od 1990 do 1999. godine svojstvene su velike promjene političkog, društvenog, ekonomskog i kulturnog života države. Iz društvenog prelazi se na privatno vlasništvo, obnova i gospodarski razvoj zemlje, liberalizacija tržišta i druge mjere razvojne politike. Iz ovoga vremenskom perioda naglasak treba staviti na razdoblja od 1991. do 1995. trajanje domovinskog rata, 1992 međunarodno priznanje Hrvatske, 1993. Stabilizacijski program i obnova, 1994. potpora poduzetništvu,

¹³ WTO- engl.The World Trade Organization

¹⁴ Zaključak se temelji na vlastitoj procjeni na osnovi izvora :Milinković, B. (2000.). Istraživanja sela i agrara u Hrvatskoj u vrijeme tranzicije: 1990. - 1999. godine. Sociologija i prostor, (147-148), 169-244. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/119984>

1995. Usmjerenost na obnovu i razvitak, 1997. snažniji rast bruto domaćeg proizvoda (BDP). Za razdoblje od 1991. do 1995. za Republiku Hrvatsku vrijeme je agresije, strašnog razaranja, stotine tisuća prognanika, uništena infrastruktura i gospodarstvo zemlje. Rušenje i pustošenje doživio je i poljoprivredni prostor gdje su se često i vodile borbe. Dakle ruralni razvoj i poljoprivreda traže obnovu, a država svojim kompetencijama i politikom gospodarstva postaje opće nacionalna organizacija u uređenju poljoprivrede. Poljoprivreda treba biti tržišno orijentirana i privatizirana. U ruralno područje treba vratiti prognanike i jačati obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koje mora biti konkurentno i moderno. Temeljem tih promjena, država kao lider u kreiranju poljoprivrednog gospodarstva donosi strateški plan i program za poljoprivredu. U razdoblju od 1990 do 1993. godine sredstva izravne podrške kao što su premije i regresije u poljoprivredi najveće su stavke proračuna (više od 90%) i financijska podrška poljoprivredi. U listopadu 1993. donesen je Stabilizacijski program Vlade Republike Hrvatske. To je godina u kojoj država ima ogromnu nelikvidnost, ratna šteta je 23 milijarde američkih dolara, hiperinflacija bila je 1149,7%, bruto društveni proizvod (BDP) po stanovniku bio je 2349 dolara, inozemni je dug iznosio 2,6 milijardi američkih dolara, dok su međunarodne pričuve Hrvatske narodne banke (HNB) bile 612 milijuna američkih dolara. Radi se na restrukturiranju gospodarstva i reformama koje vode prema otvorenoj tržišnoj ekonomiji ali je nedovoljna strana pomoć. Republika Hrvatska zaključuje sa Svjetskom bankom ugovor o Projektu hitne obnove u iznosu od 128 miliona dolara za financiranje obnove stanova, infrastrukture i poljoprivrede. Sredstva su strogo namijenjena i u sektoru poljoprivrede definirana su za obnovu stočnog fonda i zamjenu za uništenu poljoprivrednu mehanizaciju, a uvjeti zajma su bili povoljni sa rokom kredita na 17 godina uz četiri godine počeka. Godine 1995. Vlada Republike Hrvatske donosi Strategiju razvitka hrvatske poljoprivrede imenujući nosioca provedbe tadašnje Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva (MPS¹⁵). U tablici 1. je prikaz dodijeljenih sredstava izraženi u postocima iz državnog proračuna Ministarstvu poljoprivrede za razdoblje od 1995. do 2003. Tabela 1. pokazuje znatan rast u dodjeli sredstava državnog proračuna za sektor poljoprivrede koje je za naznačeno razdoblje zavisio od ekonomsko političkih događaja u Republici Hrvatskoj.

¹⁵ Zaključak se temelji na vlastitoj procjeni na osnovi izvora: Mihalj, P. (1999). Dugovi zemalja u tranziciji. Politička misao, 36 (2), 193-204. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/32027>

Tablica 1. Prikaz sredstava proračuna za MPŠ

Godine	Državna sredstva Ministarstva poljoprivrede i šumarstva
1995.	1,73%
1996	1,85%
1997.	1,92%
1998.	2,55%
1999.	3,01%
2000.	2,65%
2001.	2,77%
2002.	2,34%
2003.	2,64%

Izvor: Financijski izvještaj Ministarstva gospodarstva poljoprivrede i šumarstva (1995.-2003.) <https://poljoprivreda.gov.hr/financijski-dokumenti/101>

S obzirom da je to vrijeme nedostatka novčanih sredstava u državi, oblici financiranja poljoprivrede toga razdoblja bili su krediti preko Ministarstva poljoprivrede i šumarstva i Hrvatske banke za obnovu i razvitak, a odlukom Vlade 1996. godine otvoren je posebni račun (Fond) za kreditiranje razvitka i obnove poljoprivrede namijenjen za poljoprivredne proizvođače i za obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Ovi krediti za poljoprivrednike bili su nižih kamata i povoljnih uvjeta otplate. Od izvora financiranja poljoprivrede toga vremena treba još spomenuti novčana sredstva jedinica lokalne samouprave i nedržavne izvore u oblicima dodjele sredstava poslovnih partnera, kupaca i prerađivača poljoprivrednih proizvoda. Financijski instrumenti toga razdoblja često nisu bili usklađeni s mjerama strategije poljoprivrede (zemljišna politika, tržište zemljišta, promašaji u privatizaciji, veći uvoz poljoprivrednih proizvoda). Ukupna struktura tadašnje poljoprivrede nije ispravno financijski podržana.

Godine 1999. donesen je Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu (NN 29/1999.¹⁶). Novčani poticaji (uvedeni su u poljoprivredi već 1958. godine) koji su obuhvaćali sve vrste poljoprivrednih proizvoda definirani jedinicom proizvoda, uvedeni su poticaji po proizvodnoj površini pod žitom, pod uljaricama, šećernom repom i drugim poljoprivrednim kulturama kao i po grlu stoke. Određene su i jednokratne potpore za podizanje novih višegodišnjih nasada u voćarstvu i vinogradarstvu. Selektivnom isplatom i sustavom poticaja poljoprivrednicima i ribarima se pomoglo uvođenjem jeftinijeg (tzv. plavog) goriva. Donošenjem ovog zakona zapravo su se povećale potpore i naknade. *“Novčani su poticaji iznosili: u biljnoj proizvodnji – 440.898.600 kuna (39,33%), stočarstvu - 472,876.036 (42,18%), morskom ribarstvu - 11,730.000 (1,05%) te slatkovodnom ribarstvu - 10,625.000 (0,95%), dok su novčane naknade za poljoprivredno sjeme iznosile 43,355.752 kune (3,87%), za sardine i konzerve 32,540.000 (2,90%) te lavandino ulje 720.000 kuna (0,06%)“* (Mihalj, 1999). Spremajući ulazak u WTO, Hrvatska mora zadovoljiti zahtjeve Europske Unije. Poštujući pravila globalnog svjetskog tržišta, treba izvršiti preobrazbu poljoprivrednih gospodarstva kroz njihovo okrupnjavanje i povezivanje, da budu konkurentna na tržištu. Isto tako treba smanjiti ulogu države u tržnoj i cjenovnoj potpori poljoprivrednicima, a jačati udjel „dozvoljenih WTO-mjera“ - to su mjere otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila, progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama, uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima, integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju, te tranzicijskih zemalja u multilateralni sustav i postizanje maksimalno mogućeg stupnja transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava. citirane mjere prema izvoru.¹⁷

4.1.2. Financijski instrumenti poljoprivrede za razdoblje od 2000. do 2004. godine

Godine 2000. Republika Hrvatska ima političke promjene kroz demokratske izbore. Novoimenovani Hrvatski sabor donosi Program rada Vlade za razdoblje od 2000. do 2004. godine koji u sebi sadržava i smjernice poljoprivredne politike. Najavljuje se potreba donošenja Zakona o poljoprivredi koji bi predvidio izgradnju održive financijske infrastrukture i primjerenog okvira proračunske potpore. Hrvatska postaje članica WTO-a

¹⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1999_03_29_582.html

¹⁷ [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starog-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starog-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/)

30. studenog 2000., a Vlada RH povećava poljoprivredni proračun i provodi reforme u poljoprivredi. Mijenjaju se poljoprivredne potpore na način da se proširuje broj proizvoda na koje se isplaćuje novčani poticaji u poljoprivredi što obuhvaća: novčani poticaj po proizvodnoj površini za pšenicu, stočni ječam, raž, zob, kukuruz, suncokret, soju, uljanu repicu, šećernu repu i sjeme povrća. Sustav novčanih poticaja obuhvatio je i neke strukturne mjere kao što su: jednokratne pomoći za podizanje dugogodišnjih nasada, dodatni iznosi poticaja za područja s težim uvjetima gospodarenja te nabava uzgojno valjanih životinja. Zakonom o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu (NN 46/2000¹⁸) obuhvaćeno je više od 130 vrsta poticaja¹⁹. Provodi se politika smanjenja poticaja prema broju proizvođači uz ograničavanje broja korisnika određivanjem najmanjih uvjeta za dobivanje subvencija (minimum obradive poljoprivredne površine). Preobrazba sustava poticaja treba osigurati: pojednostavljenje dodjele, pravičnost, postupno uvođenje promjena, stabilnu visinu poticaja i lakšu kontrolu isplate iznosa. U isto vrijeme sa smanjenjem potpora u poljoprivredi otvara se liberalizacija vanjske trgovine poljoprivrednim prehrambenim proizvodima. Reformiranje poljoprivrede ovoga razdoblja vidljiva je i u organizaciji kreditiranja na razini županija, a izvori sredstava koriste se od poslovnih banaka. Koristeći sredstva banaka mogu se realizirati krediti za razvojne projekte u poljoprivredi, krediti za potrebe obrtnog kapitala, srednjoročni i dugoročni investicijski krediti. U dodjeli ovih kredita uključuju se i regionalne komercijalne banke. Ovaj model kapitalnih ulaganja predstavlja strukturnu mjeru za poboljšanje poslovnih odnosa između komercijalnih banaka i poljoprivrednih proizvođača. Zadaća joj je povećati produktivnost i konkurentnost komercijalnog gospodarstva. Model je ujedno jedna od baza politike poljoprivredne reforme usmjerena na razvitak komercijalnog privatnog poljoprivrednog sektora. Ovo razdoblje dobiva još jedan oblik financiranja poljoprivrede od strane države, a to je otpлата kamata na pojedine kredite ili subvencija kamata, oprost od plaćanja poreza i doprinosa. Ulazak inozemnog kapitala u poljoprivredu u ovom razdoblju još nije primamljiva za ulagače, ali se planira pomoć inozemnih fondova za poljoprivredno financiranje. Naime, Republika Hrvatska s 2004. godinom postaje kandidatom za članstvo u Europsku uniju.

¹⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1999_03_29_582.html

¹⁹ Zaključak se temelji na vlastitoj procjeni na osnovi izvora: Grahovac, P. (2003). Novčane naknade i novčani poticaji u hrvatskoj poljoprivredi. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 1 (1), 79-89. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/26175>

4.1.3. Financijski instrumenti u poljoprivredi za razdoblje 2004. do 2009. godine

U razdoblju od 2004. do 2006. godine kao zemlja kandidatkinja za članstvo u Europskoj Uniji, Republika Hrvatska na raspolaganje dobiva sredstva iz Instrumenta pretpristupne pomoći IPA. Osnovni zadatak ovih financijskih sredstava je pružanje pomoći u usklađenju i provedbi nacionalnih zakona s pravnom stečevinom Europske Unije i za pripremu poljoprivredne politike EU. Republika Hrvatska koristila je sredstva pretpristupnih fondova Europske unije u okviru programa ISPA²⁰, PHARE²¹ i SAPARD²². Stjecanjem statusa kandidatkinje za članstvo u Europsku uniju u lipnju 2004. godine, Republika Hrvatska nakon donošenja pretpristupne strategije od strane Europske komisije 6. listopada 2004. postaje korisnicom pretpristupnih programa. Sredstva programa SAPARD namijenjena su za poljoprivredu i poticanje ruralnog razvoja i ovaj je program 2007. zamijenjen programom IPA. Financiranjem u poljoprivredi bilo je obuhvaćeno: ulaganje u poljoprivredne posjede, jačanje prerade i marketinga poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, prerada osnovnog poljoprivrednog proizvoda, razvoj i jačanje ruralne infrastrukture, razvoj sela, obrazovanje, pošumljavanje, tehnička pomoć pri pripremi projekata, pomoć udrugama proizvođača, poboljšanje obradive površine, parceliranje, veterinarske i biljne kontrole, ulaganje u sustave kontrole kvalitete, poljoprivredno-okolišne mjere, opskrbljenost vodom, zemljišne knjige, savjetodavna pomoć kod upravljanja poljoprivrednim dobrom. Europska unija financira projekte do 75% ukupne vrijednosti projekta, ostatak se financira iz vlastitih sredstava dok kod financiranja investicijskog projekta EU financira sa 75% dok preostalih 25% financira nacionalni proračun (iz proračuna tadašnjeg Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva). Kod financiranja ruralne infrastrukture projekt se financirao javnim potporama. Korisnici ovoga programa su privatni poduzetnici u području poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije i izvođači javnih radova za izgradnju lokalne infrastrukture. Koristi od ovoga programa dakle imaju veći poljoprivredni proizvođači i prerađivačka industrija kako bi se moderniziralo poljoprivredno gospodarstvo i pripremila proizvode za tržište EU-a. SAPARD program, njegovu primjenu, nadzor u odobrenju i provedbi kao i trošenje javnih financijskih sredstava kontrolira zemlja kandidatkinja. U okviru pretpristupnog programa IPARD²³ nalazio se program EU za poljoprivredu i ruralni razvoj u financijskom razdoblju 2007. – 2013. godine. Program je orijentiran na unapređenje

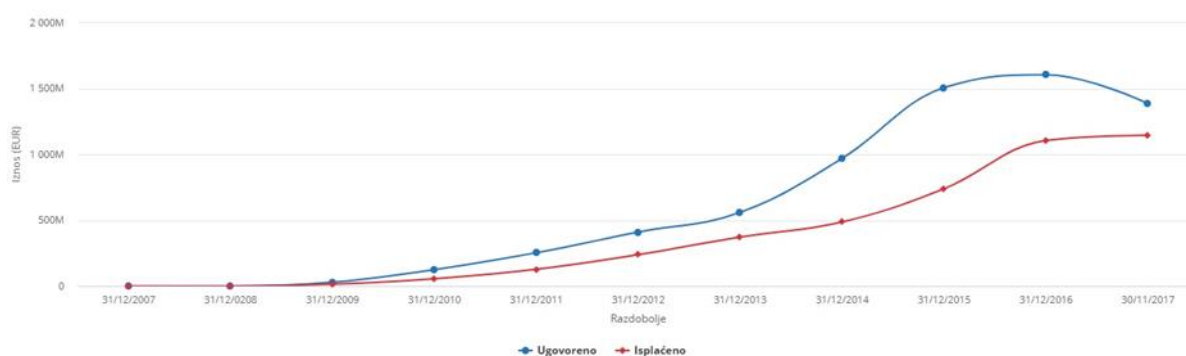
²⁰ ISPA- engl. Instrument for Structural Policies for Pre-Accession

²¹ <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-12956/eu-programi-i-projekti/pretpristupna-pomoc/phare/945>

²² SAPARD -engl. Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development

²³ IPARD- engl. Instrument for Preaccession Assistance

poljoprivrednog sektora i jačanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda, poboljšanje tržišne djelotvornosti i provedbe EU standarda te razvoj ruralne ekonomije. Financijska vrijednost programa IPA za Republiku Hrvatsku u razdoblju od 2007. do 2013. godine iznosila je 997.6 milijuna eura. Upravljanje programom IPA u Republici Hrvatskoj bilo je zaduženo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, a financijsko upravljanje povjereno je Ministarstvu financija.²⁴ Koristeći se predpristupnim sredstvima Republika Hrvatska se priprema, mijenja i usklađuje sve svoje državne resurse s ukupnim zakonodavstvom i praksom Europske Unije. Hrvatska je morala svoje zakonodavstvo uskladiti s 35 poglavlja pravne stečevine među kojima se nalazi: 11 Poglavlje - Poljoprivreda i ruralni razvitak koji donosi veliki broj obvezujućih pravila bitnih za funkcioniranje zajedničke poljoprivredne politike (CAP)²⁵, 12 Poglavlje - Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika s pravilima sigurnosti hrane i higijenski standardi u proizvodnji hrane, te u stočarstvu i biljnoj proizvodnji i 13 Poglavlje – Ribarstvo, poglavlje za pripremu državne uprave koja brine o zajedničkoj politici u ribarstvu.

Slika 1.: Trend u ugovaranju i plaćanju prepristupnih programa pomoći i strukturnih instrumenata od 2007. do 2013. godine

Izvor: <https://strukturnifondovi.hr/financijski-pregled-eu-fondova/>

Slika 1. prikazuje crvenom bojom koliko je isplaćeno sredstava, a plavom bojom koliko je ugovoreno sredstava iz prepristupnih programa pomoći Europske unije. Na dan 31.12.2007. isplaćeno i ugovoreno je nula EUR-a, na dan 31.12.2008. isplaćeno i ugovoreno je nula

²⁴ <https://strukturnifondovi.hr/>

²⁵ CAP- engl. Common agricultura policy

EUR-a, na dan 31.12.2009. isplaćeno 13.716.305 EUR-a ,dok je ugovoreno 28.551.559 EUR-a, na dan 31.12.2010. isplaćeno je 55.425.504 EUR-a, ugovoreno 124.084.737 EUR-a, na dan 31.12.2011. isplaćeno je 126.977.896 EUR-a, ugovoreno 252.674.975 EUR-a, na dan 31.12.2012. isplaćeno je 238.483.745 EUR-a, ugovoreno 410.088.575 EUR-a, na dan 31.12.2013. isplaćeno je 371.777.750 EUR-a, ugovoreno 559.447.645 EUR-a. Ugovaranje sredstava se povećavalo, dok su isplaćena sredstva u manjem porastu.

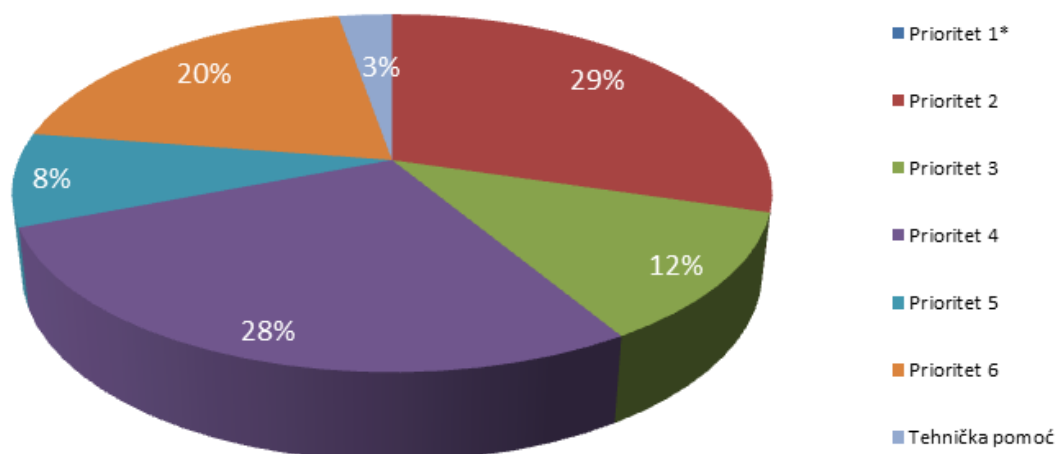
4.1.4. Financijski instrumenti u poljoprivredi od 2013. godine

Ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine kao punopravna članica, Republika Hrvatska stječe pravo korištenja bespovratnih sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESIF) fondova. Glavna uloga s ESIF fondova je financiranje projekata za razvoj koji će smanjiti razlike između razvijenijih i manje razvijenijih dijelova Europe. Promicat će ukupnu konkurentnost europskog društva i gospodarstva. Sredstva donose provedbu pojedinih politika Europske unije, a od svih najvažnija je Kohezijska politika. Izraz je solidarnosti između država članica i regija Europske unije. Cilj je ostvarenje uravnoteženog razvoja u cijeloj Uniji, smanjivanje strukturnih razlika između regija i promicanje jednakih mogućnosti za sve. U praksi se to postiže kroz niz financijskih operacija, prvenstveno kroz Strukturne fondove i Kohezijski fond koji su financijski instrumenti regionalne politike Europske unije. Svake tri godine Europska komisija predstavlja izvješće o napretku u postizanju ekonomske i socijalne kohezije te načinu na koji su politike Zajednice doprinijele njihovom napretku. Postoje dva Strukturna fonda: Europski regionalni razvojni fond (ERDF)²⁶ kao podrška razvoju u infrastrukturi i produktivnim investicijama koje stvaraju radna mjesta i Europski socijalni fond (ESF)²⁷ financirajući programe koji potiči zapošljavanje. Kohezijski fond (KF) je instrument namijenjen financiranju velikih, infrastrukturnih projekata, uglavnom iz područja prometa i okoliša ali pod određenim uvjetom. Uvjet je da javni deficit države članice korisnice pomoći prijeđe 3% nacionalnog bruto domaćeg proizvoda (BDP). Daljnji su strukturni i investicijski fondovi EU-a: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) usmjeren na rješavanje posebnih izazova s kojima se suočava ruralno područje Europske unije i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo koji ribarima pomaže u prihvaćanju održivih ribolovnih praksi, a priobalnim zajednicama u diversifikaciji (proširenju) njihovih gospodarstva, čime se

²⁶ ERDF- engl. European Regional Development Fund

²⁷ ESF- engl. European Social Fund

poboljšava kvaliteta života europskih obala. Svim tim fondovima upravljaju same zemlje Europske unije sporazumom o partnerstvu s europskim strukturnim i investicijskim fondovima. Svaka zemlja pripremi sporazum, u suradnji s Europskom komisijom u kojem se navodi kako će se upotrijebiti sredstva za tekuće razdoblje financiranja. Partnerski sporazum između Republike Hrvatske i Europske unije dokument je kojim se utvrđuje nacionalna strategija za najbolje korištenje bespovratnih sredstava iz ESI fondova. Temeljem sporazuma o partnerstvu razvijaju se brojni programi ulaganja kojima se sredstva usmjeravaju u operativne projekte, konkretne mjere za financiranje ESI fondovima. S obzirom da je naglasak ovoga rada na instrumente financiranja u poljoprivredi daljnja razrada odnositi će se na mogućnosti i smjernice koje ima država članica EU-a, a odnosi se na poljoprivredno gospodarstvo. Zajednička poljoprivredna politika EU-a financira se iz fonda – Europskog fonda za smjernice i jamstva u poljoprivredi koji je od 1. siječnja 2007. zamijenjen Europskim fondom za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj (EPFRR). Europski fond za jamstvo u poljoprivredi financira izravna plaćanja poljoprivrednicima i pokriva mjere koje reguliraju poljoprivredno tržište kao što su intervencije i povrat sredstava za izvoz. Fond ujedno i pokriva problematiku ekološke i društvene održivosti poljoprivrede, proizvodnju visokokvalitetne hrane te uzgoj zdravih domaći životinja, pokriva troškove za izvoz u treće zemlje i interventna plaćanja za regulaciju poljoprivrednog tržišta i pokriva mjere koje nisu direktno povezane s poljoprivrednim tržištem kao što su veterinarske mjere, mjere za zdravlje biljaka, program nadzora farmi. Ovaj fond sredstva troši iz Zajedničke poljoprivredne politike. To su dva financijska stupa Zajedničke poljoprivredne politike Europske Unije (ZPP). Zajednička poljoprivredna politika je zapravo skup pravila i mehanizma koji reguliraju proizvodnju, prodaju i promet poljoprivrednih proizvoda svih zemalja članica EU-a. U okviru Zajedničke poljoprivredne politike EU nalaze se mjere ruralnog razvoja. Cilj ovih mjera je financiranje, osuvremenjivanje i potpore poljoprivrednim i nepoljoprivrednim djelatnostima u ruralnim područjima. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) potpomaže ruralne razvojne strategije i projekte.). Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za 2014-2020. službeno je odobren 26.05.2015.

Slika 2.: Prioriteti programa ruralnog razvoja od 2004. do 2020.

Izvor: <http://arhiva.strukturfondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>

Slika 2. prikazuje sredstva iz proračuna EPFRR dodijeljena su kroz sedam programa ruralnog razvoja, a to su programi: Prioritet 1. koji potiče prijenos znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima, sredstva za postizavanje ciljeva u okviru ovoga programa raspoređena su unutar prioriteta 2-6. Prioritet 2. povećava održivosti poljoprivrednih gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama. Pri tome promovira inovacijsku poljoprivrednu tehnologiju, kao i održivo upravljanje šumama. (odobrena sredstva od 600.212.085,75 EUR.). Prioritet 3. promiče organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja i upravljanje rizicima u poljoprivredi (odobrena sredstva 273.632.367,48 EUR). Prioritet 4. promiče obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava usko povezanih za poljoprivredu i šumarstvo (561.119.748,98 EUR). Prioritet 5. učinkovitosti resursa i prilagođavanje klimatsko elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru (170.508.210,00 EUR). Prioritet 6. promiče socijalnu uključenost i smanjuje siromaštvo u ruralnom području (401.382.525,79 EUR). Prioriteti 7. tehnička pomoć (55.034.562,05 EUR). Ukupno sredstava za postizanje ciljeva: 2.026.222.500,00 EUR. Ukupna alokacija za program ruralnog razvoja 2014. do 2020. iznosi 2.383 milijarde EUR-a, od čega će 2.0226 milijardi EUR-a financirati iz

Europskog fonda za ruralni razvoj (EPERR), a ostatak iz sredstva nacionalnog proračuna Republike Hrvatske.²⁸ Ova su sredstva odobrena temeljem Programa Ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Sredstva bi trebala biti pomak budućoj produktivnosti poljoprivrede, povećati prinos, smanjiti sve moguće troškove koji se mogu predvidjeti. Isto tako upotrijebiti financijska sredstva u inovacije, tehnološku obnovu i zadržavanje mladih u ruralnom području.

²⁸ <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>

5. ZAKLJUČAK

Financijski instrumenti u poljoprivredi važna su kategorija za njen opstanak i daljnji razvoj. Povijesnim prikazom dane su promjene i razvoj novih financijskih instrumenta. Za tranzicijsko razdoblje značajan je nedostatak financijskih instrumenta za poljoprivredu na tržištu, već su to krediti sredstvima MPŠ-a u realizaciji HBOR-a ili iz vlastitih sredstava banke. Iz povijesnog prikaza treba izdvojiti 2009.godinu kada se donošenjem Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju definiraju državne potpore kao izravna plaćanja i potpore ruralnom razvoju. Vrste izravnih plaćanja su osnovno plaćanje po poljoprivrednoj površini, posebno plaćanje po poljoprivrednoj površini i ostala posebna plaćanja u biljnoj proizvodnji, plaćanja po grlu stoke. Izravna plaćanja vezana su uz zaštitu okoliša, zdravlje ljudi, bilja i životinja i dobrobit životinja. Uvedene su i potpore ruralnom razvoju: mjere za unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, mjere za očuvanje okoliša i seoskog prostora i mjere za unapređenje života u ruralnim područjima. Najopsežniji je prikaz pojave i razvitka financijskih instrumenta ulaskom RH u Europsku Uniju. Pojavljuju se instrumenti financiranja koji su prilagođeni i usklađeni zacrtanom zajedničkom poljoprivrednom politikom EU-a i njenih članica. Kao prednost razdoblja ulaska u Europsku Uniju jesu instrumenti financiranja potpore cijena i dohotka za poljoprivrednike, sredstva za ruralni razvoj i izvozni poticaji. Ulaskom u Europsku uniju na tržištu se za poljoprivredne poduzetnike pojavljuju novi instrumenti financiranja čija su sredstva iz ESIF fondova EU-a. Financiranje se provodi kroz kreditiranje projekata privatnog sektora koji se sufinancira bespovratnim sredstvima iz ESIF fondova, kreditiranje projekata ruralnog razvoja i kreditiranje projekata javnog sektora koji se sufinanciraju bespovratnim sredstvima iz ESIF fondova. Mogućnosti financiranja poljoprivredne djelatnosti su široka u ponudi ali nedostatke možemo naglasiti kod državnih potpora gdje se stalno povećava lista potpora, nema kontrole upotrebe državnih potpora, državne potpore poljoprivredi nisu dale očekivane rezultat, rasle su brže nego državni proračun, nepoznate su vrste i iznosi potpore poljoprivredi lokalnih i regionalnih samouprava. Jasno je da poljoprivreda kao strateška gospodarska djelatnost i dalje će tražiti financijsku potporu svoje održivosti. Ovisno o vrsti ulaganja, ponekad je otvorena mogućnost odabira kredite linije koja najviše odgovara potrebama poduzetnika MSP-a sektora, dok je ponekad taj izbor sužen. Svaki financijski instrumenta na tržištu ima svoje uvjete koji nužno ne moraju zadovoljavati tražioca kredita. Krediti, poticaji, potpore i ostali instrumenti financiranja potrebni su na tržištu jer ih

poduzetnik upotrebljava ulaganjem u proizvodnju očekujući korist u budućnosti. Instrumenti financiranja trebaju biti dostupni i prihvatljivi sektoru poljoprivrede. Poduzetnik u MSP sektoru kao vlasnik, menadžer i radnik poboljšava uvjete rada u svojoj proizvodnji, jer ulaganjem stvara dobit. Planirano ulaganje kreditima je rizično jer može značiti i zatvaranje proizvodnje, gubitak radnog mjesta. Poduzetnik može financirati investicije i vlastitim novcem ili novcem pozajmljenih od banke. Novac na tržištu treba biti jeftin i njegov vremenski rok za povrat treba biti duži. Donijeti odluku o investiranju na duži rok ima velike rizike što zahtjeva dobru procjenu očekivane dobiti i mogućeg rizika. Ovdje za kraj treba spomenuti još jedan ne mali problem, a to su administrativni problemi koji se pokazuju u prezentiranju opsežne dokumentacije za potrebe kredita i dugotrajni proces realizacije cijelog projekta. Od početka do realizacije investicije može trajati oko dvije godine.

6. LITERATURA

Knjige:

1. Bačić, I. (1995): Menadžment i poduzetništvo u stočarskoj proizvodnji, Prominski zavičajni klub, Zagreb
2. Habek, M. (2007.): Temelji računovodstva i analitičke kalkulacije, RriFplus, Zagreb
3. Lang, R. (1972.): Politička ekonomija, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb
4. Katunarić, A. (1981.): Principi i praksa bankovnog poslovanja, Izdavačko instruktivni biro, Zagreb
5. Vrančić, I. (1978.): Politička ekonomija kapitalizma, Informator, Zagreb

Članci iz časopisa:

6. Grahovac, P. (2003). Novčane naknade i novčani poticaji u hrvatskoj poljoprivredi. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 1 (1), 79-89. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/26175> (30. rujna 2020.)
7. Mihalj, P. (1999). Dugovi zemalja u tranziciji. Politička misao, 36 (2), 193-204. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/32027> (30. rujna 2020.)
8. Milinković, B. (2000.). Istraživanja sela i agrara u Hrvatskoj u vrijeme tranzicije: 1990. - 1999. godine. Sociologija i prostor, (147-148), 169-244. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/119984> (30. rujna 2020.)
9. Petrač, B. (2002). Čimbenici motivacije poljoprivrednika. Ekonomski vjesnik, XV (1-2), 31-39. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/200038> (30. rujna 2020.)

Članci sa interneta

10. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, <https://www.apprrr.hr/> (3. listopada 2020)
11. Europski strukturni i investicijski fondovi, Program ruralnog razvoja 2014.-2020., <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020> (3. listopada 2020.)
12. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo inovacije i investicije, <https://hamagbicro.hr> (1. listopada 2020)

13. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, <https://www.hapih.hr/> (3. listopada 2020)
14. Hrvatska banka za obnovu i razvitak- HBOR, <https://www.hbor.hr/> (3. listopada 2020.)
15. Hrvatska banka za obnovu i razvitak- HBOR, ESIF krediti za rast i razvoj, https://www.hbor.hr/kreditni_program/esif-krediti-za-rast-i-razvoj/ (1. listopada 2020)
16. Hrvatska banka za obnovu i razvitak- HBOR, Investicijski krediti za ruralni razvoj https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicijski-krediti-za-ruralni-razvoj (1. listopada 2020)
17. Hrvatska banka za obnovu i razvitak- HBOR , Kreditni program investicijskog sektora, https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/ (1. listopada 2020)
18. Ministarstvo uprave, PHARE, <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-12956/eu-programi-i-projekti/pretpristupna-pomoc/phare/945> (3. listopada 2020.)
19. Ministarstvo poljoprivrede, <https://poljoprivreda.gov.hr/> (3. listopada 2020.)
20. Ministarstvo vanjskih i unutarnjih poslova, Svjetska trgovinska organizacija (WTO) [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starobjvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starobjvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/) (3. listopada 2020.)
21. Nacionalni program Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Zagreb, 2003., http://www.mvep.hr/files/file/2014/03-NPPEU_2003.pdf (30. rujna 2020)

Zakoni:

22. Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske, NN 89/2002, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_07_89_1471.html (27. rujna 2020.)
23. Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, NN 87/2002, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_07_87_1445.html (25. rujna 2020.)
24. Zakon o hrani, NN 81/2013, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_81_1699.html (25. rujna .2020.)

25. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu, NN 47/2000, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_05_46_1045.html (1. . listopada 2020.)
26. Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu, NN 29/1999, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1999_03_29_582.html (29. rujna 2020.)
27. Zakon o poljoprivredi, NN 188/188, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_118_2343.html (1. . listopada 2020.)
28. Zakon o poljoprivredi, NN 42/20, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (1. listopada 2020.)
29. Zakon o poljoprivredi, NN 30/2015, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_30_000612.html (27. rujna 2020.)
30. Zakon o poljoprivredi, NN 118/18, NN42/20 <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (3. listopada 2020.)
31. Zakonom o poticaju razvoja malog gospodarstva, NN 29/02, NN 63/07, NN 53/12, NN 56/13, <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva> (1. listopada 2020.)
32. Zakonom o računovodstvu, NN 134/15, <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu> (1. . listopada 2020.)

SAŽETAK

Financijski instrumenti u poljoprivredi važna su kategorija za njen opstanak i daljnji razvoj. Kako poljoprivreda ima svoja obilježja i specifičnosti, u takvo okruženje treba uklopiti financijske instrumente koji će svojim djelovanjem pomoći i unaprijediti ovu gospodarsku djelatnost. Financijski će instrument ostvariti svoju svrhu ako u svakoj fazi poljoprivredne proizvodnje od sjemena do uroda može unaprijediti proizvodnju. Ovo je istraživanju bio cilj utvrditi koji su sve instrumenti financiranja dostupni na tržištu za poljoprivredu. Da li ti instrumenti zadovoljavaju i pokreću napredak poljoprivrede. Poljoprivredu čine i institucije koje je oblikuju, zakonski reguliraju i spajaju s financijskim instrumentima ili ukomponiraju u njen razvoj. Poduzetnici iz sektora MSP-a glavni su sudionici provedbe poljoprivredne djelatnosti u kojoj proizvode i koriste njene resurse i susreću se s različitim problemima. Poduzetnicima u njihovoj proizvodnji i potrebama za unapređenje i razvoj pomažu na tržištu osmišljeni i ponuđeni različiti oblici financiranja. Instrumenti financiranja aktualna su rješenja koje nude banke i financijske institucije za financiranje kratkoročnih ili dugoročnih investicija malim i srednjim poduzetnicima. Cilj je pružiti podršku poduzetniku i posredno doprinijeti održivom razvoju i uravnoteženom gospodarskom rastu. Programi kreditiranja pokrivaju javni i privatni sektor, a sredstva za kredite su iz EU fondova ili kreditna sredstva samih banka i financijskih institucija. Temeljem projekta kojeg prezentira poduzetnik pronalaze se modeli financiranja. Ponuđena su mnoga rješenja financiranja poljoprivrede. Povijesnim prikazom iznesene su promjene i razvoj novih financijskih instrumenta. Najopsežniji je prikaz pojave i razvitka financijskih instrumenta ulaskom RH u Europsku Uniju. Pojavljuju se instrumenti financiranja koji su prilagođeni i usklađeni zacrtanom zajedničkom politikom EU-a i njenih članica, Jasno je da poljoprivreda kao gospodarska djelatnost i dalje zavisiti o financijskim instrumente za svoju održivost i razvoj.

Ključne riječi: modeli financiranja, mali i srednji poduzetnici, ESIF krediti, poljoprivreda